

Miljøministeriet
Naturstyrelsen

Natura 2000- plejeplan

for Naturstyrelsens arealer

i Natura 2000-område nr. 107
Fyns Hoved, Lillegrund og Lillestrand

Titel:

Natura 2000-plejeplan for
Naturstyrelsens arealer i Natura 2000-
område nr. 107 Fyns Hoved, Lillegrund
og Lillestrand

Udgiver:

Naturstyrelsen
Haraldsgade 53
2100 København Ø
www.nst.dk

År:

2012

Foto:

Forside: Erik Vinther
Billede 2: Annette Strøm Jacobsen, Naturstyrelsen

Kort:

Naturstyrelsen, på baggrund af kortmaterialer i henhold til tilladelse
G18/1997 (Kort og Matrikelstyrelsen)

ISBN nr.

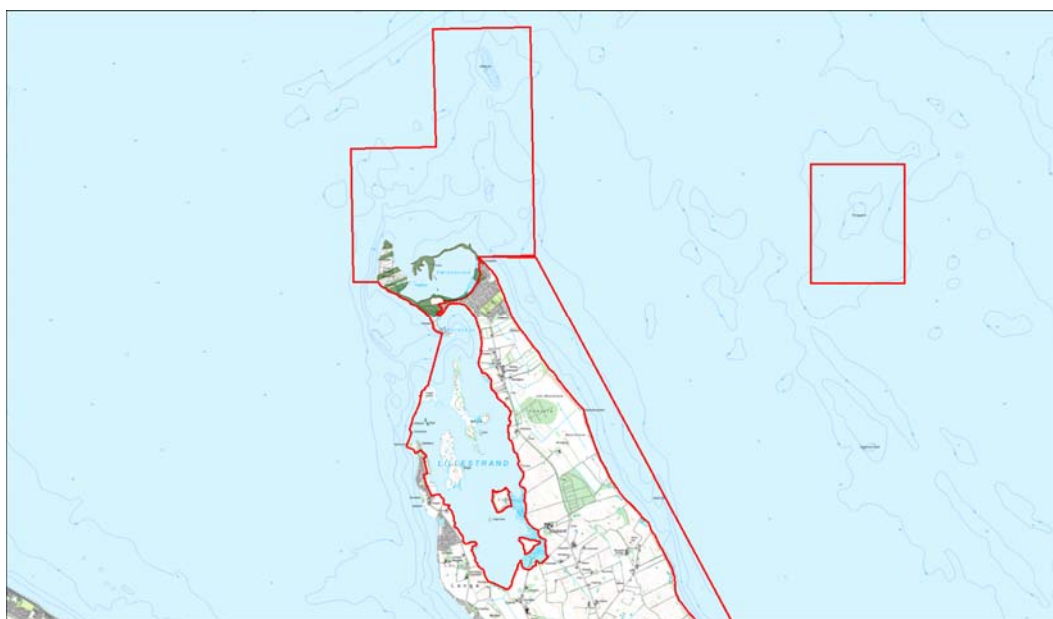
978-87-7279-911-7

Må citeres med kildeangivelse.

Generelt

Naturstyrelsen har udarbejdet Natura 2000-planer for 246 områder i Danmark.

Denne plejeplan følger op på Natura 2000-planen for område N107 *Fyns Hoved, Lillegrund og Lillestrand* og vedrører Naturstyrelsens arealer på 39 ha.

Billede 1 Oversigt over Natura 2000-områdets afgrænsning (rød streg) og styrelsens arealer (stærk grøn farve) i området.

I denne plejeplan er arealer og indsats opdelt på henholdsvis lysåbne naturtyper og arter. Der er ikke kortlagt skovnaturtyper. Bemærk, at Naturstyrelsens samlede arealforvaltning i området er omfattet af flere planbestemmelser og retningslinjer end dem, der findes i denne plan.

For supplerende læsning henvises til [Driftsplan for Fyns Hoved](#).

Naturstyrelsen skal udarbejde et resumé af plejeplanen, som skal indgå i en kommunal/statslig Natura 2000-handleplan. Dette resumé er indsat som bilag 1.

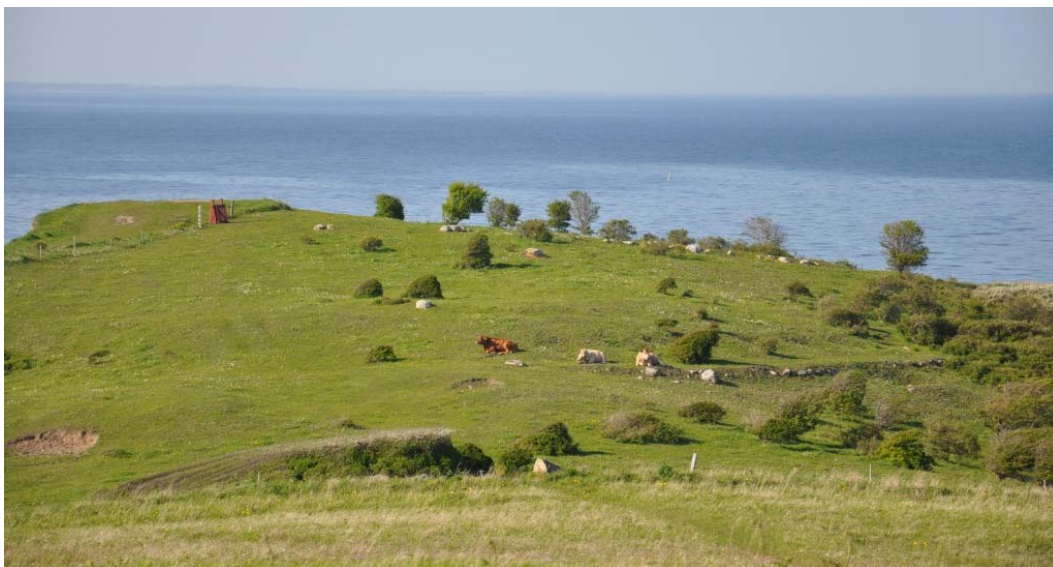
Der er udarbejdet en såkaldt miljøvurdering ("SMV") af plejeplanen. Den er indsat som bilag 2.

Plejeplanen skal senest være gennemført med udgangen af år 2015.

Områdebeskrivelse

Natura 2000 området har et areal på ca. 2182 ha, hvoraf ca. 1915 ha består af hav. Området ligger på den nordlige del af halvøen Hindsholm og består af de kystnære dele af farvandet omkring Fyns Hoved, stenrevsområdet Lillegrund samt de to beskyttede lavvandede kystlaguner Lillestrand og Fællesstrand med de mange øer og halvøer. Her findes havskabte landskabsformer med klinger, krumodder, tanger, drej, strandvolde, strandenge og strandsøer. På grund af landhævningen findes her også bevarede kystskrænter længere inde i landet. Havområdet omkring Fyns Hoved er stærkt eksponeret og kysterrosionen er betydelig, der er derfor store forekomster af sten på lavt vand langs Fyns Hoveds kyster. De mange nuværende og tidligere øer indeholder relativt store kalkoverdrev, som specielt på Mejlø og Bogø er veludviklede. Området er præget af det nedbørsfattige og solrige "storebæltsklima", som giver gode vilkår for flere krybdyrarter og karakteristiske plantearter.

For en uddybende beskrivelse af Natura 2000-området, herunder præsentation af udpegningsgrundlaget for området, henvises til [Natura 2000-planen](#). På Naturstyrelsens hjemmeside kan der også findes forklaring af begreber mv.

Billede 2 Overdrev på Fyns Hoved. Foto: Annette Strøm Jacobsen

Indenfor området ejer Naturstyrelsen ca. halvdelen af selve Fyns Hoved, store dele Jøvet, Fællesstranden og hele Tornen. På selve Fyns Hoved er der områder med artsrige overdrev, strandenge og lavvandede vandhuller med stor vandsalamander og strandtudse. På Jøvet er det især de tidligere kystskrænter, som har en mangfoldighed af karakteristiske overdrevsplanter og insekter. Et igangværende EU projekt skal forbedre og forøge arealet af overdrev på denne lokalitet. Dele af Fællesstranden og hele Tornen indgår i græsningsdrift. Tornen og området ved Fællesstranden er vigtigt for hav- og vadefugle, og på Tornen er der adgangsforbud i fuglenes yngletid.

Tabel A Naturtyper og arter i plejeplanen

Naturtype/art	Nr.	Navn	Areal ejet af NST (ca. ha)
Lysåbne naturtyper	1330	Strandeng	11
	6210	Kalkoverdrev	3
			14
<i>Ialt</i>			14
(Levesteder for) arter	1166	Stor vandsalamander	Ikke vurderet

Tabel A viser Naturstyrelsens arealer med naturtyper i området. Desuden vises de arter fra udpegningsgrundlaget, der forekommer (eller som potentielt vil kunne indfinde sig med den rette forvaltning) i Naturstyrelsens del af området.

Udtrykket "Ikke vurderet" vidner om, at der ikke findes nogen arealregistrering for arter.

Mål og plejetiltag

I dette afsnit beskrives Naturstyrelsens mål for lysåbne naturtyper og arter i denne planperiode. Der kan være flere mål for et givent areal med en naturtype, og det samme kan være tilfældet for en art.

Desuden præsenteres de typer af pleje/drift, som styrelsen forventer at anvende. På et givent areal kan der forekomme mere end én slags pleje/drift, ligesom der kan være fastlagt flere tiltag for en art.

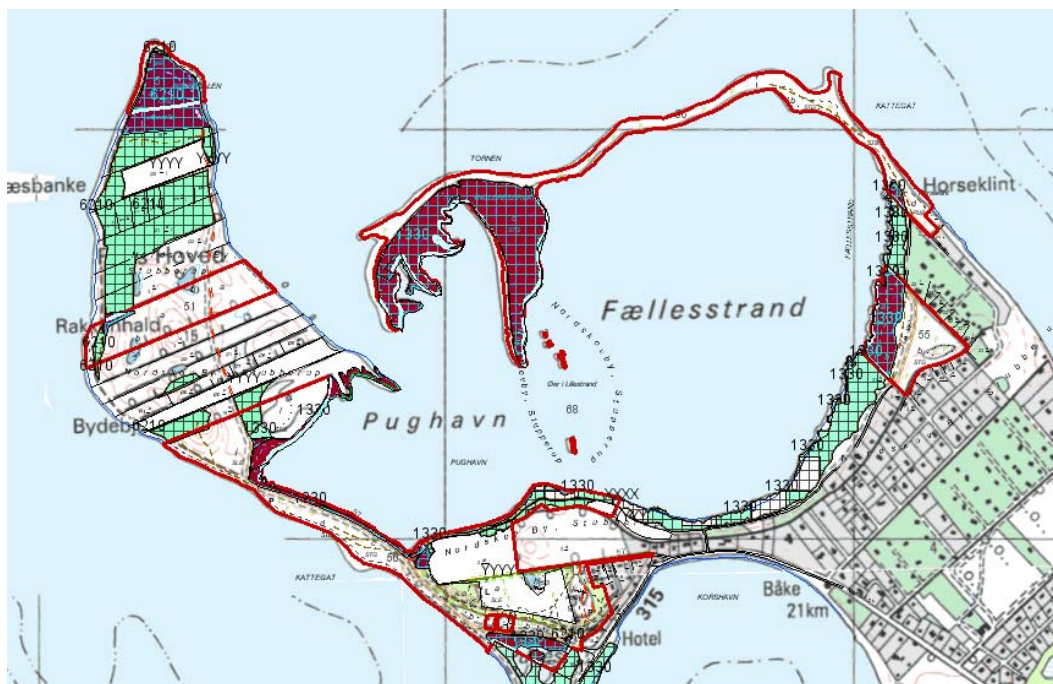
Arealtallene i tabellerne udtrykker Naturstyrelsens bud på omfanget af de enkelte plejetiltag.

❖ Lysåbne naturtyper

Der foretages løbende pleje ved f.eks. græsning på ca. 10 ha strandeng og 2 ha overdrev. Endvidere foretages der løbende en slåning af invasive arter på ca. 1 ha

Der er eller vil blive foretaget enkeltstående indgreb i form af rydning af opvækst på ca. 2 ha kalkoverdrev.

Der er iværksat eller iværksættes græsning på ca. 8 ha ikke-habitatnatur, der søges udviklet til lysåbne naturtyper med henblik på at udvikle mere af naturtypen kalkoverdrev.

Billede 3 Kort som viser arealer med lysåbne naturtyper, der løbende plejes (rød farve).

Tabel B Mål for lysåbne naturtyper

			Periodens mål	Ha (ca.)
Eksisterende habitatnatur	1330	Strandeng	Naturlig dynamik	<1
			Naturtypebevarende pleje	11
	6210	Kalkoverdrev	Naturlig dynamik	1
			Naturtypebevarende pleje	2
Potentiel habitatnatur			Udvikling mod 6210 Kalkoverdrev	8

Tabel C Pleje af hensyn til lysåbne naturtyper

			Plejetiltag	Eksisterende driftsplan mv. eller nyt	Ha (ca.)
Eksisterende habitatnatur	1330	Strandeng	Andet areal uden drift	eksisterende	<1
			Bekæmpelse af invasive arter	eksisterende nyt	1 <1
			Græsning	eksisterende	10
	6210	Kalkoverdrev	Andet areal uden drift	eksisterende	1
			Bekæmpelse af invasive arter	eksisterende	<1
			Rydning af opvækst	eksisterende	2
			Græsning	eksisterende	2
Potentiel habitatnatur			Græsning	eksisterende	8
			Hegning	eksisterende	8

I tabel C er der en opdeling til to kategorier:

- "Eksisterende driftsplan mv.": Kategorien dækker over de tilfælde, hvor den pågældende drift/pleje allerede forekommer, eller hvor det fremgår af eksisterende driftsplaner og lignende, at tiltaget skal gennemføres.
- "Nyt": Kategorien omfatter de tiltag, der først er blevet fastlagt med denne plejeplan.

❖ Arter

Som hovedregel vil arterne på udpegningsgrundlaget have gavn af indsatsen for naturtyperne i området. I nogle tilfælde kan der være behov for en særlig artsindsats. Disse tiltag fremgår af tabel G. Bemærk dog, at tabel G *ikke* indeholder Naturstyrelsens *myndighedsmæssige* artsforvaltning via vildtreservater.

Specifikt af hensyn til stor vandsalamander gennemføres etablering af nye levesteder, og eksisterende levesteder forbedres ved oprensning. I forhold til antallet (4 hhv. 11) bemærkes dog, at der er tale om det antal vandhuller som i medfør af et igangværende LIFE-projekt (r) etableres ikke mindst a.h.t. strandtudse og altså kun delvist skal tilskrives vandsalamanderens behov. Uanset dette vil stor vandsalamander samtidig have gavn heraf. (Strandtudse er en såkaldt bilag IV-art og dermed ikke en del af udpegningsgrundlaget for området).

	Periodens mål
1166 Stor vandsalamander	Sikring af artens levested

Tabel F Mål for arter

Tabel G Specifik artspleje

	Plejetiltag	Eksisterende driftsplan mv. eller nyt	Antal enheder	Enhed
1166 Stor vandsalamander	Etablering af vandhuller/søer	eksisterende	4	stk
	Restaurering af vandhuller/søer	eksisterende	11	stk

I tabel G er der en opdeling til to kategorier:

- "Eksisterende driftsplan mv.": Kategorien dækker over de tilfælde, hvor den pågældende drift/pleje allerede forekommer eller hvor det fremgår af eksisterende driftsplaner og lignende, at tiltaget skal gennemføres.
- "Nyt": Kategorien omfatter de tiltag, der først er blevet fastlagt med denne plejeplan.

Som det ses, er al plejen allerede foreskrevet/igangsat tidligere.

❖ Ændring af naturtype

Som tidligere nævnt skal nogle af områdets arealer uden habitatnatur udvikle sig til naturtyper på sigt. Tabellen H viser, hvad periodens indsats forventes at betyde for de enkelte naturtypers udstrækning på sigt.

Udvidelsesmål	Forøgelse på sigt, ca. ha
Udvikling mod 6210 Kalkoverdrev	8
<i>I alt</i>	8

Tabel H Planlagte udvidelser af naturtyper

Bilag

Bilag 1: Resumé af plejeplan for Naturstyrelsens arealer i Natura 2000-område N107

Indenfor Natura 2000 området ejer Naturstyrelsen ca. halvdelen af selve Fyns Hoved, store dele Jøvet, Fællesstranden og hele Tornen. På selve Fyns Hoved er der områder med artsrige overdrev, strandenge og lavvandede vandhuller med stor vandsalamander og strandtudse. På Jøvet er det især de tidligere kystskrænter, som har en mangfoldighed af karakteristiske overdrevsplanter og insekter. Et igangværende EU projekt skal forbedre og forøge arealet af overdrev på denne lokalitet. Dele af Fællesstranden og hele Tornen indgår i græsningsdrift. Tornen og området ved Fællesstranden er vigtigt for hav- og vadefugle, og på Tornen er der adgangsforbud i fuglenes yngletid.

Tabel a Kortlagte naturtyper på Naturstyrelsens arealer i området

Naturtype	Nr.	Navn	Areal ejet af NST (ca. ha)
Lysåbne naturtyper	1330	Strandeng	11
	6210	Kalkoverdrev	3
			14
<i>I alt</i>			14

Indsats for naturtyperne

I det følgende angives Naturstyrelsens planlagte indsats for *naturtyperne* på udpegningsgrundlaget. Indsatsen er beskrevet i 2 tabeller:

- Lysåbne naturtyper
- Planlagte udvidelser af naturtyperne

I tabel b skelnes mellem "Eksisterende driftsplan mv." og "Nyt", da der allerede ifølge driftsplaner m.m. for styrelsens arealer skal ske en drift/pleje, der bidrager til at gennemføre plejeplanen.

Tabel b Planlagt indsats for lysåbne naturtyper

Plejetiltag	Eksisterende driftsplan mv. eller nyt	Ha (ca.)
Areal uden drift		1
	eksisterende	1
Bekæmpelse af invasive arter		1
	nyt	<1
		1
Rydning af uønsket opvækst		2
	eksisterende	2
Græsning		12
		12

Udvidelsesmål	Forøgelse på sigt, ca. ha
Udvikling mod 6210 Kalkoverdrev	8
<i>I alt</i>	8

Tabel d Planlagte udvidelser af naturtyper

Særlig indsats for arter

Plejen af områdets naturtyper vil samtidig tilgodese en række arter på udpegningsgrundlaget. Herudover planlægger Naturstyrelsen en særlig indsats for stor vandsalamander (dog at der er tale om et projekt a.h.t. flere paddearter, hvilket er med til at forklare det store omfang), som fremgår af tabel e.

Tabel e Planlagt indsats for arter *udover* indsatsen for naturtyperne

	Plejetiltag	Eksisterende driftsplan mv. eller nyt	Enhed	Antal enheder
1166 Stor vandsalamander	Indsats for vandhuller/søer	eksisterende	stk	15
				15

I tabel e er der en opdeling til to kategorier:

- "Eksisterende driftsplan mv.": Kategorien dækker over de tilfælde, hvor den pågældende drift/pleje allerede forekommer eller hvor det fremgår af eksisterende driftsplaner og lignende, at tiltaget skal gennemføres.
- "Nyt": Kategorien omfatter de tiltag, der først er blevet fastlagt med denne plejeplan.

Som det ses, er indsatsen allerede foreskrevet/igangsat tidligere.

Bilag 2: Miljøvurdering af Natura 2000-plejeplanen

Den enkelte plejeplan skal i henhold til lovbekendtgørelse nr. 936 af 24. september 2009 om miljøvurdering af planer og programmer have sin egen miljørapport. Rapporten skal indeholde de oplysninger, der følger af bilag 1 i loven.

Der er også udarbejdet en miljøvurdering af Natura 2000-planen, som ligger på Naturstyrelsens hjemmeside: [Miljørapport for Natura 2000-planen](#)

a) Planens indhold og hovedformål samt andre relevante planer

❖ Indhold

Det primære indhold i plejeplanen for Naturstyrelsens areal er en oversigt over planperiodens mål og plejetiltag for naturtyper og arter på Natura 2000-områdets udpegningsgrundlag.

❖ Formål

Plejeplanens formål er at udmønte Natura 2000-planen på Naturstyrelsens andel af Natura 2000-området. Indsatsen i 1. planperiode skal sikre eksisterende naturværdier på udpegningsgrundlaget og indlede en proces, der genopretter eventuel akut truet natur under hensyntagen til eventuelle modstridende naturinteresser.

❖ Relevante planer

Plejeplanen følger op på Natura 2000-planen for området. Udover at være omfattet af plejeplanen er Naturstyrelsens arealer også underlagt andre interne retningslinjer for arealforvaltningen. I det omfang der måtte være modstrid mellem dem og plejeplanen, vil plejeplanen blive fulgt.

Naturstyrelsens arealer er omfattet af fredningen [Fyns Hoved](#), hvis formål er at sikre offentlighedens adgang, områdets fugleliv og dets naturlige tilstand.

Som led i et LIFE projekt [LIFE Overdrev II](#) på forskellige overdrevsnaturtyper er Naturstyrelsen i gang med at forbedre tilstanden og udvide arealet med overdrev i Natura 2000-området. Desuden sker der en forbedring af ynglesteder for bilag IV-arterne strandtudse og stor vandsalamander.

b) Nuværende miljøstatus og nul-alternativet

Områdets nuværende miljøstatus er gennemgået i Natura 2000-planen for det aktuelle område, hvorfor der henvises til denne.

Hvis ikke plejeplanen for 1. planperiode iværksættes, vil der alene ske en pleje af de lysåbne arealer i henhold til bl.a. Naturstyrelsens naturplejestrategi. Dele af arealerne vil blive drevet i en ekstensiv græsningsdrift uden gødskning, sprøjtning eller omlægning. Alle forekomster af lysåbne naturtyper vil dog ikke nødvendigvis udvikles i retning af eller fastholdes i gunstig bevaringsstatus.

c) Miljøforhold i områder, der kan blive væsentligt berørt af plejeplanen

- Den planlagte drift og pleje vil ændre udbredelsen af arter i området samt udbredelse og tilstand af forskellige naturtyper.
- Plejeindgrebene (med henblik) på lysåben natur vil påvirke det åbne landskab.

d) Eksisterende miljøproblemer

Der er en række trusler mod naturtyper og arter på områdets udpegningsgrundlag, herunder arealreduktion/fragmentering, tilgroning og invasive arter. Truslerne er systematisk beskrevet i Natura 2000-planen for området, hvorfor der henvises til denne.

e) Relevante internationale miljøbeskyttelsesmål

Plejeplanen er en udmøntning af EU's habitat- og fuglebeskyttelsesdirektiver implementeret i dansk lov via miljømålsloven og skovloven. Plejeplanen vil sikre, at areal og tilstand af naturtyper på udpegningsgrundlaget, samt levesteder for arter på udpegningsgrundlaget, ikke går tilbage eller forringes. Samtidig vil der ske en særlig indsats for truede naturtyper og arter.

I henhold til EU's vandrammedirektiv er det overordnede mål at naturlige vandforekomster opnår "god tilstand". Direktivet er implementeret via miljømålsloven og skal realiseres med vandplanerne. Arbejdsdelingen mellem vandplanerne og Natura 2000-planerne (og dermed plejeplanerne) er således, at vandplanlægningen tager sig af vandkvalitet i vandløb, større søer, kystvande og fjorde, mens Natura 2000-planlægningen tager sig af småsøer og hydrologien på naturarealer som f.eks. rigkær og andre engarealer.

Natura 2000-direktiverne er blandt EU's bidrag til gennemførelsen af en række internationale biodiversitetskonventioner som f.eks. Ramsar-konventionen, Bern-konventionen og Bonn-konventionen, samt delmål 11 og 12 blandt de 20 delmål som blev vedtaget ved partsmødet i FN's biodiversitetskonvention i Nagoya i 2010 (Aichi-målene). Delmål 11 og 12 omhandler netop beskyttelse af naturområder og arter.

f) Planens indvirkning på miljøet

Planens indvirkning på	Påvirkes	Ingen væsentlig påvirkning	Redegørelse for indvirkning
Biologisk mangfoldighed	X		Den biologiske mangfoldighed knyttet til naturtyper på udpegningsgrundlaget sikres og øges via pleje af naturtyperne kalkoverdrev og strandeng. Den planlagte bekæmpelse af invasive arter vil formindske risikoen for, at de invasive arter breder sig til overdrevene i området. Restaurering af gamle vandhuller vil dels ændre bredvegetationen, dels skabe potentielle levesteder for stor vandsalamander og strandtudse. Den planlagte drift og pleje fastholder og/eller genopretter naturtyperne på udpegningsgrundlaget med deres karakteristiske arter. Genopretningen af naturtyperne vil typisk ske på bekostning af mere artsfattige og "trivielle" naturtyper.
Befolkningen	X		Mulighederne for rekreative oplevelser i tilknytning til området sikres eller forbedres via et forbedret naturgrundlag.

Menneskers sundhed		X	
Fauna og flora	X		Eventuelle konsekvenser for rødlistede arter, gullistede ansvarsarter eller bilag IV-arter kendt fra Natura 2000-området vurderes at være positive. Udover en lang række plantearter og insekter drejer det sig om bilag IV-arterne stor vandsalamander, spidssnudet frø og strandtudse.
Jordbund		X	
Vand		X	
Luft		X	
Klimatiske faktorer		X	
Materielle goder		X	
Landskab	X		Den planlagte ekstensive drift og naturpleje vil opretholde det lysåbne landskab og opretholde eksisterende udsigter. Plejeplanen bidrager således positivt til bevarelsen af eksisterende landskabelige værdier.
Kulturarv, herunder kirker		X	
Arkitektonisk arv		X	
Arkæologisk arv		X	

g) Foranstaltninger der modsvarer negativ indvirkning på miljøet

Plejeplanen forventes ikke at få negative konsekvenser for miljøet, men vil derimod sikre og forbedre områdets naturgrundlag, med fokus på arter og naturtyper på udpegningsgrundlaget. Der vurderes derfor ikke at være behov for foranstaltninger der modsvarer negativ indvirkning på miljøet.

h) Grundlag for prioriteringer og valg

Natura 2000-planen udgør grundlaget for plejeplanens prioriteringer og valg. I de tilfælde hvor der har været forudset en modstrid mellem hensyn til forskellige arter og/eller naturtyper på områdets udpegningsgrundlag, har Natura 2000-planen allerede foretaget denne prioritering.

i) Overvågning

Natura 2000-indsatsen bliver løbende overvåget i forhold til udpegningsgrundlag og naturværdier via NOVANA overvågningsprogrammet. Desuden afrapporterer Danmark den nationale indsats vedrørende habitat- og fuglebeskyttelsesdirektiverne til EU-Kommissionen hvert 6. år.

j) Ikke-teknisk resume

I medfør af lovbekendtgørelse nr. 936 af 24. september 2009 er der foretaget en miljøvurdering af plejeplanen for Naturstyrelsens arealer i N107 *Fyns Hoved, Lillegrund og Lillestrand*. Plejeplanens formål er at udmønte Natura 2000-planen for de pågældende arealer ved at sikre eller forbedre tilstand og bevaringsprognose for de arter og naturtyper, området er udpeget for at beskytte. Hvis ikke plejeplanen iværksættes, vil naturtyperne blive plejet/drevet med vidtgående naturhensyn i henhold til styrelsens øvrige planer og strategier. Alle forekomster af naturtyper vil dog ikke nødvendigvis udvikles i retning af eller fastholdes i gunstig bevaringsstatus, hvis ikke plejeplanen iværksættes.

Plejeplanen forventes at sikre og forbedre naturtilstanden i området ved hjælp af ekstensiv drift og pleje af de lysåbne naturtyper på områdets udpegningsgrundlag. Dermed sikres og øges også de landskabelige værdier, herunder mulighederne for rekreative oplevelser knyttet til lysåben natur.

Miljøministeriet
Naturstyrelsen

Haraldsgade 53
DK-2100 København Ø
Tlf.: (+45) 72 54 30 00

www.nst.dk